

Boğaz'daki çağdaş sanat müzesinin 3 püf noktası

Doç. Dr. Efe Sivis

Fenerbahçe Üniversitesi Öğretim Üyesi

20 Haziran 2023 Salı... Karaköy, Galataport... Renzo Piano'nun tasarladığı İstanbul Modern Müzesi'nin yeni binasının açılış gecesi... İtalyan mimar bizzat açılıştaki... **Birden fazla sergi** aynı anda gösterimde. **Fahrelmissa Zeid'den Komet'e**, Abidin Dino'dan günümüz sanatçıları **Taner Ceylan'a, Seçkin Pirim'e...** 1945 sonrası kompakt bir özet. Bir başka sergide **Nuri Bilge Ceylan'ın** fotoğrafladığı başka "yalnız ve güzel ülkeler". **Hintli çocuklar, Çinli kızlar, Rus kadınlar, Gürcü adamlar.** Objektife yansıyan yüz ifadeleri, en çok da acıları... Bir başka sergide, **Piano** imzalı farklı tasarımların fotoğrafları. Malta'daki **Valleta City Gate**, Houston'daki **Menil Koleksiyonu Müzesi**, New York'taki **Whitney Amerikan Müzesi**. Yani İstanbul Modern'in kardeşleri...

ERDOĞAN "OLUR" DEDI

Farklı bir bölümde fotoğrafçı **Cemal Emden'in** 2018'de başlayan şantiyeden çektiği fotoğraflar... Benzer şantiye fotoğraflarını **Bülent Eczacıbaşı** da çekmişti. Fakat ona gelmeden önce **biraz daha geriye** gidelim. **İstanbul Modern'in kuruluş yıllarına...**

Başlıktaki **3 püf noktasından** ilkinde; bu müze, **kuruluşunu hiç beklemediğiniz bir isme borçlu...**

Oya Eczacıbaşı, 2003'te dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'a bir sunum yaptı. Karaköy'de bir müze kurmak istediklerini anlattı. Dünyadaki örneklerden bahsetti. **Erdoğan** dinledi ve kararını verdi: "Olur, yeri tahsis edelim..." Yani müzenin **3 püf noktasından ilki, Erdoğan'ın verdiği olur...**

Müze 1 yıl sonra kuruldu ve 2018'e kadar hizmet verdi. **Eczacıbaşı Grubu, 2018'de** Galataport inşasında yıkılan binanın yeniden yapımı için **Piano'nun ofisiyle** anlaştı. Meselenin bam teli şu:

Eczacıbaşı Grubu, **bina için herhangi bir ücret ödemedi.** Bir satış gerçekleşmedi. **Tapu hala devlette.** Böylece **Türk sanatı kazandı...**

SEHİRLE UYUMLU

Şimdi **2. püf noktasına** geliyoruz. Bu gibi nitelikli yapılarda mimarlar, müşterisinden "**brief**" ahyor. Yani mimar **müşterisinin beklentisini** dinliyor ve tasarımını ona göre yapıyor. Peki **Piano'ya nasıl bir brief** verildi? Yanıt için **yaklaşık 1 yıl önceye** gidiyoruz; **2 Haziran 2022 Perşembe...**

Beyoğlu eski Union Française binası... **Fotoğrafçılığa meraklı** Bülent Eczacıbaşı, burada **sanata ilgi duyan küçük bir grupta** buluştu. **Piano'nun şantiyesinde çektiği fotoğrafları** anlattı. O gün **o grupta** ben de vardım. Konu döndü dolaştı ve **Piano'yla diyaloguna** geldi. Eczacıbaşı, **brief'inde bir şeyin üzerinde ısrarla durmuştu;** o da müze binasının **şehirin geri kalamıyla harmoni içinde** olmasıydı. **Şatafatlı değil,** Tophane'yle **uyumlu** bir bina. **Sihirli sözcük** buydu, müzenin **2. püf noktası uyumdu...** Yeni bina gerçekten de **Beyoğlu'yla uyum içinde.** Piano bu uyumu, **yalnızca şehirle değil, denizle de yakalamış...**

Binanın terasında, yaklaşık **1 kariş yüksekliğinde bir havuz** var. Müdavimleri, suların içinde sakince oturan **İstanbul'un Gümüş Martıları.** Neticede bina, **brief'e uygun biçimde.** Karadan **Tophane'yle** birleşirken, terastaki **havuzuyla İstanbul Boğazı'yla**

bütünleşerek bir sonsuzluk hissi veriyor...

BEREKET TÜRKİYE'Yİ İTTİHAÇILAR YÖNETMİYOR

Şimdi **gelin 130 yıl önceye** gidelim... Bizi ilgilendiren bir **başka İtalyan'a...**

1892'de Taksim'e bir ressam yerleşti. **İsmi Fausto Zonaro** idi. 1890'lar boyunca resim dersleri verdi. 1902'de resimlerini **sürpriz birine** gösterme fırsatı buldu. Bu kişi **Sultan II. Abdülhamit'ti...**

Zonaro'nun tabloları **Sultan'ın hoşuna** gitti ve Zonaro'yu **sarayın başressamlığına** getirdi. Ona Akaretler'de bir ev tahsis etti. Türk sanatının önemli isimleri; **Hoca Ali Rıza, Abdülmecid Efendi, Celal Esad** bu evde Zonaro'dan dersler aldı. Zonaro, Osmanlı'nın **önemli zaferlerini** tuvale aktardı. İstanbul'un **essiz resimlerini** yaptı. **II. Abdülhamit'in portresini yapan tek ressamdı.** Sonu ne oldu dersiniz?

1909'da **II. Abdülhamit'i deviren çağdaş(!) İttihatçılar** hızını alamayıp **Zonaro'yu** da devirdi. Görevlerinden **kovulan Zonaro, İtalya'ya dönmek** zorunda kaldı. **Türk sanatına ciddi katkıları** sağlamış İtalyan ressamın **hüzünlü öyküsü** işte böyle...

Zonaro'nun Türk sanatına katkıları **yarım kaldı** ama bereket Türkiye'yi artık İttihatçılar yönetmiyor da **Piano, binasını tamamlayabildi...**

DIYALOGSUZLUK KAYBETTİRİR

Şimdi **gelelim 3. püf noktasına...**

Müzenin **ilk püf noktası** Erdoğan'ın **Oya Eczacıbaşı'na verdiği olur'da** yatıyordu. **2. püf noktası Bülent Eczacıbaşı'nın Piano'ya verdiği brief'teki "şehirle uyum"** vurgusuydu. **3. püf noktası Eczacıbaşı ailesi ile Erdoğan arasındaki geçmişte saklı...**

Bunun için **1999 yılının Ekim ayına** gidiyoruz. Erdoğan, **cezaevinden** çıkalı 2 ay olmuş. Dönemin iş dünyası, **merkez medyası** Erdoğan'a **hoş bakmıyor.** İşte tam böyle bir dönemde, **TÜSİAD Yüksek İstişare Komitesi Başkanı Bülent Eczacıbaşı, Erdoğan'ı** Yeniköy'deki yahşında verdiği bir yemekte **ağırıyor...**

Ve kıyamet kopuyor... **Eczacıbaşı o kadar eleştiriliyor ki...** Yemekten sonra **yazılı açıklama** yapmak zorunda kalıyor.

"... **Tayyip Erdoğan yıllarca İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ni yönetmiş bir kişi...** Onu dışlayarak hiçbir şey elde edebileceğimize inanmıyorum. **Ülkemiz nasıl jeolojik fay hatları üzerinde yer almasının bedelini ödüyorsa, sosyal ve politik fay hatları üzerinde yer almasının da bedelini ödüyor...** Sağ-sol fay hattı, **İslamcı-laik fay hattı, Kürt sorununun yarattığı fay hattı...** Toplumumuza zaman ve güç **kaybettiriyor..."**

Müzenin **3. püf noktası** işte bu kelimelerdeki ruhta saklı...

Yani **diyalog...** **Erdoğan ve Eczacıbaşı** bu diyalogu sürdürdüler. Cumhurbaşkanı, **19 Mayıs 2023'te** Piano'nun tasarladığı binaya geldi ve **Eczacıbaşı ailesine** teşekkür etti. Peki **toplumsal diyalogda** ne durumdayız? Yeniköy'deki yemektan bu yana **24 yıl** geçti...

2023 Şubat **Hatay depremi...** 2023 Mayıs-Haziran seçimlerindeki gerilim...

Eczacıbaşı'nın açıklamasındaki **jeolojik ve sosyal-politik fay hatları** bize bedel ödemeye devam ediyor mu? Kararı siz verin...